

BEROEPSGEHEIM: WETTELIJK KADER

Voor hulpverleners in de alcohol- en drughulpverlening

Inhoudstafel

1. Inleiding 3

2 3 Wat zegt de wet over beroepsgeheim? 3

2.1 Wie is aan beroepsgeheim gebonden? 3

2.2 Welke informatie valt onder beroepsgeheim? 3

2.3 Wanneer mag je het beroepsgeheim doorbreken? 4

2.3.1 Integriteits- en veiligheidsgerichte uitzonderingen 4

2.3.1.1 Er is een noodtoestand 4

2.3.1.2 Integriteit van een minderjarige of kwetsbare persoon in het gedrang (artikel 458bis Sw.) 5

2.3.1.3 Ter bescherming van de fysieke/psychische integriteit of voorkomen van bepaalde misdrijven (art. 458ter Sw.) 6

2.3.1.4 Cliënt is zelf slachtoffer 6

2.3.1.5 Schuldig verzuim wanneer iemand in groot gevaar verkeerd 6

2.3.2 Hulpverlening aan de cliënt 6

2.3.2.1 Gedeeld beroepsgeheim 6

2.3.2.2 Instemming cliënt 7

2.3.3 Waarheidsvinding 7

2.3.3.1 Getuigenis in rechte 7

2.3.3.2 Moet een hulpverlener aangifte doen van een misdrijf (Artikel 29 en 30 Sv?) 8

2.3.4 Controle en rapportage bij het uitvoeren van een probatiemaatregel 9

2.4 Overzicht 'Wat zegt de wet?' 11

3. Uitgelicht: het casusoverleg (art. 458ter) 12

3.1 Wanneer kan een casusoverleg plaatsvinden? 12

3.2 Wie neemt het initiatief? 12

3.3 Wie kan deelnemen? 12

3.4 Is er een spreekrecht of spreekplicht? 13

3.5 Is het overleg geheim? 13

3.6 Wat is een ketenaanpak of casuscoördinatie? 13

1. Inleiding

Hulp zoeken voor een verslavingsproblematiek is voor veel mensen een moeilijke stap. Het vraagt vertrouwen in het hulpverleningssysteem en in de individuele hulpverlener. Om dit vertrouwen te waarborgen, is het beroepsgeheim essentieel. Het beroepsgeheim zorgt ervoor dat vertrouwelijke informatie vertrouwelijk blijft.

Ondanks de wettelijke verankering roept het beroepsgeheim toch heel wat vragen op. Welke informatie mag wel of niet gedeeld worden? Welke uitzonderingen zijn er? Tegelijk is het wettelijk kader niet altijd sluitend en bestaan er juridische grijze zones.

In deze gids geven we duidelijke en toegankelijke informatie over het beroepsgeheim, met een specifieke focus op de alcohol- en drughulpverlening. We geven een overzicht van het wettelijke kader en de toepassingsmodaliteiten ervan.

2. Wat zegt de wet over beroepsgeheim?

2.1 Wie is aan beroepsgeheim gebonden?

Artikel 458 van het Strafwetboek bepaalt wie gebonden is aan het beroepsgeheim. Dit geldt expliciet voor artsen, chirurgen, apothekers, vroedvrouwen en officieren van gezondheid. Daarnaast is er een bredere categorie: "alle andere personen die door hun functie of beroep kennis dragen van vertrouwelijke informatie". Hieronder vallen ook hulpverleners in de alcohol- en drugzorg, zolang ze werken binnen een gezondheids- of welzijnscontext.

Belangrijk om te weten: je bepaalt niet zelf of je onder het beroepsgeheim valt. Dat is vastgelegd door de wet en wordt uiteindelijk beoordeeld door de rechter.

2.2 Welke informatie valt onder beroepsgeheim?

De wetgeving is onduidelijk over welke informatie valt onder het beroepsgeheim. Artikel 458 van het Strafwetboek spreekt enkel over "geheimen die zijn toevertrouwd uit hoofde van hun staat of beroep". Maar wat verstaan we onder ‘geheimen’?

Binnen de alcohol- en drughulpverlening gaat het om: **alle informatie die voortkomt uit de vertrouwensrelatie en die van nature geheim is, of expliciet of impliciet toevertrouwd werd met de verwachting dat ze niet verder verspreid wordt**. Dit begrip is breed en hangt vaak af van de context.

In de praktijk betekent dit dat beroepsgeheim geldt voor alle informatie, feiten of gegevens:

- ongeacht hoe je deze vernam (schriftelijk, mondeling, eigen waarneming, via derden ...);
- ongeacht over wie de informatie gaat;
- vanaf het eerste contact met een cliënt;
- zolang de informatie verband houdt met je functie en vertrouwelijk werd gedeeld.

Dat kan gaan over inhoudelijke informatie van de cliënt, denk maar aan zijn persoonlijk verhaal en belevingen, maar ook over de cliënt zelf, denk maar aan zijn evoluties in het veranderingsproces. Strafbare feiten waar de cliënt over spreekt tijdens de behandeling of begeleiding vallen ook onder het beroepsgeheim.

Er zijn uitzonderingen:

- **Geanonimiseerde informatie** is niet geheim, zolang de persoon niet te identificeren of vermoeden is.
- **Algemeen bekende of publiek toegankelijke informatie** valt niet onder het beroepsgeheim.

Wat mag wel? Het delen van algemene informatie zoals uitleg over het hulpverleningsprogramma, de setting, doorverwijsmogelijkheden of alternatieve trajecten. Dit is geen persoonsgebonden informatie en kan aan iedereen verstrekt worden zonder het beroepsgeheim te schenden.

Wat mag niet? Informatie delen over een specifieke persoon, bijvoorbeeld of iemand al dan niet in behandeling is. Dat valt duidelijk onder het beroepsgeheim.

2.3 Wanneer mag je het beroepsgeheim doorbreken?

Een hulpverlener of welzijnswerker mag zijn beroepsgeheim enkel doorbreken wanneer een uitzondering op het beroepsgeheim dat toelaat of (in sommige gevallen) zelfs verplicht. Er zijn vier groepen van uitzondering op het beroepsgeheim. We lichten ze hieronder toe.

2.3.1 Integriteits- en veiligheidsgerichte uitzonderingen

2.3.1.1 Er is een noodtoestand

In uitzonderlijke situaties waarin een hulpverlener geen andere optie ziet dan het delen van vertrouwelijke informatie, kan het beroepsgeheim worden doorbroken. Dit kan enkel wanneer er sprake is van een **noodtoestand**[1].

Een situatie kwalificeert als noodtoestand als aan drie voorwaarden wordt voldaan:

1. Er moet een **onmiddellijke noodzakelijkheid** bestaan tot vrijwaring van het te beschermen belang. Dat wil zeggen dat er een onmiddellijk en ernstig gevaar is. De aantasting van het beschermde rechtsgoed moet bovendien 'zeker, actueel, ernstig en noodzakelijk' zijn.
2. Het rechtsgoed dat wordt bedreigd en dat men wil beschermen, moet van een hogere of minstens gelijke waarde zijn als het rechtsgoed dat men zal schenden. **Het belang dat je beschermt, is minstens even groot als het beroepsgeheim.** Binnen de rechtsorde geldt de **fysieke en seksuele integriteit** als het hoogste rechtsgoed. Het Hof van Cassatie heeft geoordeeld dat de bescherming hiervan zwaarder weegt dan het beroepsgeheim[2].
3. Het bedreigde rechtsgoed kan niet op een andere manier worden gevrijwaard. De schending van het beroepsgeheim is de enige mogelijkheid om de andere 'hogere' waarde te beschermen.

---

[1] Zie hierover A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 171-176.

[2] Cass. 13 mei 1987, Arr.Cass. 1986-87, 1203.

Casus

Tom is reeds enkele maanden opgenomen in een therapeutische gemeenschap. Op een dag mag hij op familiebezoek. 's Ochtends merkt hulpverlener Sarah dat Tom neerslachtig is. In een gesprek vertelt Tom dat hij het leven niet meer ziet zitten en overweegt om er een einde aan te maken. Daarbij geeft hij aan zijn partner en kinderen “mee te nemen”. Sarah probeert met hem in gesprek te gaan, maar merkt dat Tom vastbesloten lijkt. Wanneer ze met haar team wil overleggen, blijkt dat Tom al vertrokken is. Sarah besluit daarop de politie te verwittigen.

Hulpverlener Jens ontvangt Chloé op gesprek. Ze vertelt dat ze gisteren een hevige ruzie had met haar partner en hem in een opwelling heeft neergestoken. Jens vraagt zich af of hij dit moet melden. Met zijn team komt hij tot de conclusie dat dit niet onder de uitzondering van noodtoestand valt: het geweld ligt in het verleden en er is geen onmiddellijk gevaar meer. Jens respecteert daarom zijn beroepsgeheim, maar gaat wel met Chloé in gesprek over mogelijke acties en consequenties.

2.3.1.2 Integriteit van een minderjarige of kwetsbare persoon in het gedrang (artikel 458bis Sw.)

Artikel 458bis Sw. biedt een wettelijke grondslag om, in bepaalde omstandigheden waarin de integriteit van een minderjarige of kwetsbare persoon in het gedrang is, geheimen bekend te maken.[3]

Een hulpverlener heeft enkel spreekrecht wanneer hij kennis heeft van een misdrijf dat expliciet in artikel 458bis Sw. wordt vermeld (bv. aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, opzettelijk toebrengen van lichamelijke letsels enz.) ten aanzien van een minderjarige of kwetsbare persoon. Bovendien moet er een ernstig en dreigend gevaar zijn voor het slachtoffer zelf of voor andere minderjarigen of kwetsbare personen. Het doorbreken van het beroepsgeheim moet noodzakelijk zijn en de enige manier om de bescherming van de integriteit te garanderen.

Cliënten in de alcohol- en drughulpverlening kunnen als ‘kwetsbaar’ worden beschouwd als ze lijden aan een **ziekte of een lichamelijk of geestelijk gebrek**. Indien alle voorwaarden vervuld zijn, kan een hulpverlener een melding doen bij de **procureur des Konings**.

Casus

Nora is een 30-jarige vrouw met een afhankelijkheidsproblematiek en een licht verstandelijke beperking. Ze is in begeleiding bij hulpverlener Lies. Zowel Lies als de arts merken dat Nora regelmatig blauwe plekken heeft. Uiteindelijk vertelt Nora dat ze regelmatig door haar partner wordt geslagen. Ze is financieel afhankelijk van hem voor onderdak en voeding. Ondanks meerdere gesprekken, ook met de partner, verandert de situatie niet. Lies overlegt met haar team en beslist om melding te doen bij de procureur des Konings indien het geweld zich nog eens voordoet. Ze communiceert dit ook aan Nora en haar partner.

➡ Merk op dat je in deze casus spreekrecht en geen spreekplicht hebt.

[3] Zie hierover A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 150-163.

2.3.1.3 Ter bescherming van de fysieke/psychische integriteit of voorkomen van bepaalde misdrijven (art. 458ter Sw.)

Sinds 2017 biedt **artikel 458ter Sw**. een wettelijke basis voor overleg tussen **hulpverleners, politie en justitie**. In dit **casusoverleg** kunnen hulpverleners vertrouwelijke informatie delen zonder dat dit wordt beschouwd als een strafbare schending van het beroepsgeheim in het kader van:

1. De bescherming van de fysieke en psychische integriteit van personen of derden.
2. Het voorkomen van terroristische misdrijven of misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie.

Voor het 'casusoverleg' moeten aan een aantal voorwaarden **worden voldaan**. We lichten dit uitgebreider toe in een apart hoofdstuk (cf. infra).

2.3.1.4 Cliënt is zelf slachtoffer

Wanneer een hulpverlener verneemt dat een cliënt **slachtoffer** is van een misdrijf, **mag** hij daarvan aangifte doen[4], maar dit is geen verplichting. De hulpverlener behoudt hierin keuzevrijheid[5].

2.3.1.5 Schuldig verzuim wanneer iemand in groot gevaar verkeert

Net als elke burger is een hulpverlener volgens **artikel 422bis van het Strafwetboek**[6] verplicht om hulp te bieden aan iemand die in groot gevaar verkeert. Dit betekent dat je moet ingrijpen wanneer je kunt helpen, **mits dit geen ernstig risico oplevert voor jezelf of anderen**.

Deze hulpverleningsplicht betekent echter **niet automatisch** dat je het beroepsgeheim moet doorbreken. Dat mag pas als **het inschakelen van derden (zoals politie, justitie of hulpdiensten) de enige manier is om hulp te bieden**.

Casus

Hulpverlener Pieter werkt in een ambulante drughulpverleningsdienst. Tijdens een telefoongesprek merkt hij dat zijn cliënt erg suf is en ademhalingsproblemen vertoont. De cliënt zegt: “Ik heb net te veel methadon genomen…” Hij vraagt Pieter om hem te laten slapen en niets te doen. Pieter besluit toch de hulpdiensten in te schakelen, omdat hij meent dat er sprake is van levensgevaar en hulp noodzakelijk is.

2.3.2 Hulpverlening aan de cliënt

2.3.2.1 Gedeeld beroepsgeheim

Het gedeeld beroepsgeheim maakt het mogelijk dat hulpverleners onderling informatie uitwisselen[7], maar alleen onder strikte voorwaarden:

- Alle betrokkenen zijn gebonden aan het beroepsgeheim.
- Ze zijn allemaal betrokken bij de hulpverlening aan dezelfde cliënt.

---

[4] Zie bv. Cass. 18 juni 2010, T.Gez. 2011-12, 116, noot N.C.-B; Cass. 22 mei 2012, Arr.Cass. 2012, 1353, concl. M. DE SWAEF; Cass. 31 oktober 2012, Pas. 2012, 2076.

[5] F. BLOCKX, Beroepsgeheim, Antwerpen, Intersentia, 2012, 394; A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 168.

[6] Zie hierover A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 178-184.

[7] Zie hierover A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 218-227.

- Ze werken met dezelfde hulpverlenende finaliteit: de hulpverlening aan de cliënt.
- De informatie-uitwisseling is noodzakelijk ('need to know').
- De cliënt weet van de uitwisseling en stemt ermee in (minstens impliciet).

Hulpverleners binnen justitie (bv. justitieassistenten) kunnen zich niet beroepen op gedeeld beroepsgeheim in de samenwerking met de alcohol- en drughulpverlening. Waarom niet? **Ze werken binnen een andere finaliteit**.

Justitieassistenten hebben een **rapportageplicht** naar hun opdrachtgevers (en zijn dus niet gebonden aan beroepsgeheim) en vervullen een **controlerende functie**. Dit maakt hen **geen deel van de hulpverleningsrelatie**, waardoor ze niet kunnen deelnemen aan cliëntoverleg onder gedeeld beroepsgeheim. Binnen de rechtsleer is hierover brede consensus.

Casus

Vincent wordt opgevolgd door sociaal werker Pieter in een ambulant centrum voor mensen met een drugproblematiek. Er is enige bezorgdheid omdat Vincent vorige week een ernstig herval heeft gehad en al zijn geld op is. Hij heeft de huur nog niet betaald en maakt zich hierover zorgen. Pieter bespreekt met Vincent om de situatie uit te leggen aan de OCMW-assistent en te vragen of er een afbetalingsplan kan opgesteld worden.

Erika is opgenomen in een crisisopvang na een psychose veroorzaakt door amfetaminegebruik. Tijdens de opname stelt arts Charlotte vast dat Erika ook heroïne en alcohol gebruikt. Charlotte brengt de sociaal werker van de dienst op de hoogte en vraagt om dit met Erika te bespreken. Erika is bij opname geïnformeerd over het gedeeld beroepsgeheim, zoals voorzien in het begeleidingscontract.

2.3.2.2 Instemming cliënt

Binnen de rechtsleer bestaan verschillende opvattingen over de rol van **cliëntinstemming** bij het doorbreken van het beroepsgeheim. Toch wordt meer en meer aanvaard dat de instemming van de cliënt een betekenisvolle rol vervult[8].

De instemming moet echter voldoen aan strikte voorwaarden:

- **Voorafgaand**: gegeven vóór de informatie gedeeld wordt.
- **Vrij**: zonder druk of dwang.
- **Specifiek**: gericht op bepaalde informatie en een duidelijk doel.
- **Uitdrukkelijk**: expliciet geformuleerd, mondeling of schriftelijk.
- **Geïnformeerd**: de cliënt moet begrijpen wat de gevolgen zijn.

Trek de cliënt zijn toestemming in? Dan moet de hulpverlener dat respecteren en mag er geen informatie meer gedeeld worden, **tenzij** er een wettelijke uitzondering geldt.

2.3.3 Waarheidsvinding

2.3.3.1 Getuigenis in rechte

Art. 458 Sw. stelt dat iemand niet vervolgd kan worden voor het schenden van het beroepsgeheim wanneer dit gebeurt in het kader van **een getuigenis in rechte**. Het afleggen

[8] Zie hierover A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 233-247.

van een getuigenis in rechte is het afleggen van een **mondelinge of schriftelijke verklaring** voor een rechter of parlementaire onderzoekscommissie. Dat kan gaan om een getuigenis voor strafgerechten, burgerlijke rechtbanken, administratieve rechtbanken, tuchtrechtbanken of een verklaring voor de onderzoeksrechter.

Het afleggen van een getuigenis in rechte verleent een hulpverlener **spreekrecht**, **geen spreekplicht**, om toevertrouwde geheimen bekend te maken en toch niet strafrechtelijk vervolgd te worden. De hulpverlener blijft echter verplicht de deontologische code van zijn beroep na te leven. Tuchtrechtelijke vervolging blijft dus mogelijk.

Belangrijk: Een getuigenis in rechte kan niet afgelegd worden voor politieambtenaren[9], omdat een (onderzoeks)rechter deze opdracht niet aan hen kan delegeren[10]. Een schending van het beroepsgeheim kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het verkregen bewijs en het weren van de aangifte in de verdere rechtsgang.

Hoe zit het met **schriftelijke stukken**? Het overleggen van documenten, zoals **gegevens uit een cliëntendossier**, wordt juridisch gelijkgesteld aan het afleggen van een getuigenis in rechte[11]. **Dezelfde regels zijn dus van toepassing**.

Casus

Meyram, verpleegkundige in een MSOC, begeleidt Ilse. Er loopt momenteel een strafrechtelijk onderzoek tegen Ilse voor handel in verboden middelen. Ilse heeft over haar betrokkenheid al in vertrouwen verteld tegen Meyram. Op een dag krijgt Meyram een dagvaarding voor een ondervraging door de onderzoeksrechter, waarbij ze gevraagd wordt of ze op de hoogte is. Meyram mag haar beroepsgeheim doorbreken (spreekrecht), maar hoeft dit niet te doen. Ze besluit dan ook om niets te zeggen bij de ondervraging.

Guy is sociaal werker in een residentiële opname. De politie belt hem met de vraag of persoon X bij hen in opname is, in het kader van een vermissing. Guy antwoordt dat hij daarover geen informatie kan geven wegens het beroepsgeheim.

2.3.3.2 Moet een hulpverlener aangifte doen van een misdrijf (Artikel 29 en 30 Sv.)?

De wet voorziet twee vormen van **aangifteplicht**: ambtelijke aangifteplicht (artikel 29 Sv.) en private aangifteplicht (artikel 30 Sv.).

Ambtelijke aangifteplicht (Artikel 29 Sv.):

- Geldt enkel voor werknemers en ambtenaren van **overheidsdiensten.**
- Kan van toepassing zijn op hulpverleners die **gedetacheerd** zijn binnen de alcohol- en drughulpverlening.
- **Verplicht** hen om **misdrijven** waarvan ze in functie kennis nemen **te melden** aan de rocureur des Konings.
- Heeft vooral een **moreel karakter**, want er staat geen strafrechtelijke sanctie op het niet naleven ervan. Wel zijn **tuchtrechtelijke en burgerrechtelijke sancties** mogelijk.[12]

---

[9] A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 256.

[10] Art. 56, § 2 Sv. Zie in die zin bv. KI Antwerpen 2 november 2000, Lim.Rechtsl. 2002, 192, noot J. KERKHOFS; Antwerpen 25 november 1993, RW 1994-1995, 25.

[11] Cass. 18 juni 1992, Arr.Cass. 1991-92, 993; Brussel 14 maart 2007, T.Gez. 2008-09, 304, noot F. BLOCKX.

[12] L. HUYBRECHTS, "Noties betreffende het gerechtelijk beroepsgeheim", NC 2012, (271) 275.

Private aangifteplicht (Artikel 30 Sv.):

- Geldt voor iedereen, maar alleen wanneer men rechtstreeks getuige is van een misdrijf.
- Binnen de hulpverlening is dit slechts beperkt van toepassing. Een hulpverlener hoort in het kader van zijn beroepsuitoefening meestal via een cliënt over een misdrijf, en niet als rechtstreekse getuige. In die gevallen geldt de uitzondering niet.
- Wordt een hulpverlener buiten enige hulpverleningscontext om getuige van een misdrijf, dan geldt het beroepsgeheim niet en moet hij, net als elke burger, aangifte doen.

De vraag of **artikel 29 en 30 Sv**. voldoende grond vormen om vertrouwelijke informatie te delen, is **fel betwist**. De meerderheid van de rechtsleer stelt dat **het beroepsgeheim voorrang heeft** op beide vormen van aangifteplicht[13].

Casus

Hulpverlener Youssef is onderweg naar huis na zijn werkdag. Op straat ziet hij een jongere uit zijn werkcontext betrokken raken in een ernstig gevecht. Youssef is hier rechtstreeks getuige van en belt onmiddellijk de politie.

Aangezien hij buiten zijn functie handelt en als burger getuige is van een misdrijf, is het beroepsgeheim hier niet van toepassing. Wel dient Youssef voorzichtig te zijn met de informatie die hij prijsgeeft. Hij mag niet onthullen dat de persoon cliënt is of gekend is bij de hulpverlening. Ook over de bekendmaking van de identiteit van de cliënt moet hij de nodige voorzichtigheid aan de dag brengen.

Is er sprake van een acuut en dreigend gevaar, dan kan Youssef een beroep doen op de noodtoestand en alle noodzakelijke informatie prijsgeven om het gevaar af te wenden.
Is er geen acuut en dreigend gevaar, dan is het wenselijk om de situatie met de cliënt te bespreken en te bekijken in welke mate de hulpverlening een antwoord kan bieden op de problematiek.

2.3.4 Controle en rapportage bij het uitvoeren van een probatiemaatregel

Bij het uitvoeren van een **probatiemaatregel**, zoals vrijheid onder voorwaarden of voorwaardelijke invrijheidsstelling, kan een hulpverlener verplicht zijn om te **rapporteren** aan de **justitieassistent**, **probatiecommissie** of **rechter**[14].

Een hulpverlener (of dienst) kiest zelf of hij de opdracht al dan niet aanvaardt. Indien een hulpverlener de cliënt aanvaardt en de begeleiding opstart, is hij verplicht te rapporteren aan de bevoegde instantie. Dan is hij verplicht om verslag uit te brengen over:

- De **daadwerkelijke aanwezigheden** van de betrokkene op de geplande sessies;
- De **ongewettigde afwezigheden;**
- Het **eenzijdig stopzetten** van de begeleiding of de behandeling door de betrokkene;
- **Feitelijke moeilijkheden** bij de uitvoering (maar **niet** over de inhoud van de therapie, want die blijft beschermd door het beroepsgeheim)[15];
- De situaties die een **ernstig risico** inhouden voor derden (zoals bepaald in de noodtoestand).

[13] A.-S. VERSWEYVELT. en J. PUT, Beroepsgeheim en hulpverlening, Brugge, die Keure, 2018, 253-254.

[14] Art. 9bis Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, BS 17 juli 1964; art. 35, § 6 Wet 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, BS 14 augustus 1990

[15] Parlementaire handelingen: 3e gewone zitting van de 50ste zittingsperiode DOC 50 0695/009 58-61.

De cliënt moet altijd op de hoogte zijn van de inhoud van de verslagen.

De rapportageplicht is niet van toepassing bij de bemiddeling in strafzaken, de (pretoriaanse) probatie en de vrijheid op proef van geïnterneerden, en ook niet in geval van doorverwijzingen vanuit politiediensten.

Casus

Karin is hulpverlener in een ambulante drughulpverleningsdienst. Ze begeleidt een cliënt in het kader van een voorwaardelijke invrijheidsstelling, met als voorwaarde dat hij een behandeling volgt. De dienst heeft de opdracht aanvaard en dus een rapportageverplichting. Karin merkt dat de cliënt:

- Meerdere keren niet komt opdagen
- Tijdens de sessies weinig motivatie toont
- Plots de begeleiding eenzijdig stopzet, zonder uitleg of contact.

Karin stelt een verslag op voor de justitie-assistent met

- De daadwerkelijke aanwezigheden
- De frequentie van de afwezigheden
- De eenzijdige stopzetting
- Feitelijke moeilijkheden bij de uitvoering van de maatregel, bv. gebrek aan motivatie.

Ze vermeldt geen inhoudelijke details over de gesprekken. De cliënt wordt op voorhand geïnformeerd over de inhoud van het verslag, zoals wettelijk verplicht.

2.4 Overzicht ‘Wat zegt de wet?’

<table>
<tr><th rowspan="2">Beroepsgeheim</th><th colspan="4">Uitzondering op beroepsgeheim</th></tr>
<tr><th>Uitzondering omwille van integriteit en/of veiligheid</th><th>Uitzondering in hulpverlening aan de cliënt</th><th>Uitzondering omwille van waarheidsbevinding</th><th>Uitzondering omwille van controle en rapportage bij het uitvoeren van een probatiemaatregel</th></tr>
<tr>
<td rowspan="4">Voor wie?
"alle andere personen die door hun functie of beroep kennis dragen van vertrouwelijke informatie" (art. 458 Sw.)

Welke info mag je niet delen?
alle informatie, feiten of gegevens:
- ongeacht hoe je deze vernam (schriftelijk, mondeling, eigen waarneming, via derden ...);
- ongeacht over wie de informatie gaat;
- vanaf het eerste contact met een cliënt;
- zolang de informatie verband houdt met je functie en vertrouwelijk werd gedeeld.

Welke info mag je wel delen?
- Geanonimiseerde informatie is niet geheim, zolang de persoon niet te identificeren of vermoeden is.
- Algemeen bekende of publiek toegankelijke informatie valt niet onder het beroepsgeheim.</td>
<td>Noodtoestand</td>
<td rowspan="4">Gedeeld beroepsgeheim laat hulpverleners toe onderling informatie uit te wisselen.
Voorwaarden:
- Alle betrokkenen gebonden aan beroepsgeheim
- Betrokken bij dezelfde cliënt
- Zelfde finaliteit
- Informatie-uitwisseling is noodzakelijk
- Cliënt is op de hoogte en stemt (impliciet) in</td>
<td rowspan="2">Getuigenis in rechte:
hulpverlener kan niet vervolgd worden voor schending beroepsgeheim wanneer je een mondelinge of schriftelijke verklaring aflegt voor een rechter of parlementaire onderzoekscommissie</td>
<td rowspan="4">Hulpverlener kiest zelf of hij opdracht aanneemt

Verplicht verslag uitbrengen over:
- Daadwerkelijke aanwezigheden
- Onwettige afwezigheden
- Eenzijdig stopzetten
- Feitelijke moeilijkheden
- Situaties met ernstig risico

Cliënt moet op de hoogte zijn</td>
</tr>
<tr><td>Integriteit van minderjarige of kwetsbare persoon is in het gedrang (art. 458bis Sw.)</td></tr>
<tr><td>Casusoverleg (art. 458ter Sw.)</td><td rowspan="2">Aangifteplicht:
- Ambtelijke aangifteplicht: gedetacheerd werknemer van overheidsdiensten zijn verplicht misdrijf te melden aan PdK
- Private aangifteplicht: hulpverlener die rechtstreeks getuige is van een misdrijf
Wordt in de praktijk fel betwist, meerderheid stelt dat beroepsgeheim voorrang heeft.</td></tr>
<tr><td>Cliënt is zelf slachtoffer</td></tr>
<tr><td>Schuldig verzuim wanneer iemand in groot gevaar is</td><td>Instemming van de cliënt voor het doorbreken van het beroepsgeheim</td></tr>
</table>

3. Uitgelicht: het casusoverleg (art. 458ter)[16]

3.1 Wanneer kan een casusoverleg plaatsvinden?

Artikel 458ter Sw. laat twee doelstellingen toe voor het organiseren van een casusoverleg:

1. De bescherming van de fysieke en psychische integriteit van personen of derden.
2. Het voorkomen van terroristische misdrijven of misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie.

De formulering van deze doelstellingen is breed en zonder strikte voorwaarden. Daardoor kan casusoverleg in uiteenlopende situaties worden ingezet, zoals bij personen met psychiatrische problemen die overlast veroorzaken, bij situaties van dak- en thuisloosheid en in gevallen van alcohol- en druggebruik. Er moet sprake zijn van een bepaalde graad van ernst/complexiteit en er moet telkens worden afgewogen of een andere overlegvorm, bv. een hulpverleningsoverleg of andere methodiek, meer aangewezen is.

3.2 Wie neemt het initiatief?

De **procureur des Konings** moet altijd toestemming geven voor een casusoverleg, tenzij er regelgeving is die anders bepaalt (zoals bij LIVC-R, Veilige Huizen, Zorgcentra na Seksueel Geweld en de ketenaanpak jeugddelinquentie). Hij kan zelf een casusoverleg organiseren, maar het kan ook gebeuren op initiatief van anderen. Dat wil zeggen dat ook hulpverleners, politie of een lokaal bestuur een casusoverleg kunnen organiseren als er toestemming is van de procureur des Konings.

De toestemming van procureur des Konings of de concrete regelgeving moet minstens het volgende bepalen:

- **De finaliteit** van het overleg;
- **Wie mag deelnemen** aan het overleg;
- **Modaliteit van het overleg** (bv. wie het initiatief mag nemen, hoe vaak er overleg is, hoe beslissingen worden genomen, ...).

De **procureur des Konings** kan deze toestemming geven voor een:

- **Structureel overleg**: voor dossiers die voldoen aan bepaalde criteria (bv. complexe of chronische problematieken). Dit is de **voorkeursvorm** en wordt aanbevolen in **omzendbrief** COL04/2018 van het College van Procureurs-generaal.
- **Ad-hoc overleg**: Een eenmalig overleg over een specifieke zaak. Dit mag **alleen in uitzonderlijke gevallen** plaatsvinden.

Intussen is er al heel wat regelgeving die de kaderbepaling art. 458ter Sw. concretiseert. Denk aan Lokale Integrale Veiligheidscellen Radicalisering, Veilige Huizen, Zorgcentra na Seksueel Geweld en de ketenaanpak jeugddelinquentie.

---

[16] Gebaseerd op Versweyvelt, A.-S., & Put, J. (2018). Wegwijzers beroepsgeheim: 5 – Casusoverleg. Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven. Geraadpleegd op 10/09/2025, van https://www.law.kuleuven.be/isr/wegwijzer-5-1

3.3 Wie kan deelnemen?

De samenstelling wordt bepaald door de wet of door de procureur des Konings. Zowel houders van het beroepsgeheim als niet-houders zijn toegelaten. Naast politie/justitie en hulpverleners kunnen ook onderwijspersoneel, lokale besturen en cliënten worden betrokken bij het casusoverleg. In de praktijk zijn cliënten echter zo goed als nooit bij een casusoverleg aanwezig.

Voor deelname moet worden afgesproken wie deelneemt en op welke manier. Zo kunnen hulpverleners betrokken bij een specifieke casus deelnemen, of kan er gewerkt worden met vaste vertegenwoordigers.

Deelname aan een casusoverleg kan in principe niet verplicht worden. Uitgangspunt is de deelnamevrijheid van de (potentiële) deelnemers. Uit de toepasselijke regelgeving kan echter voortvloeien dat een weigering tot deelname gemotiveerd moet worden (bijvoorbeeld op basis van het decreet LIVC-R of de Ketenaanpak jeugddelinquentie). Let wel: ook een niet-deelname zonder motivatie kan onrechtstreeks informatie prijsgeven. Het is daarom aan organisaties om na te denken over duidelijke en coherente richtlijnen omtrent deelname aan casusoverleg.

3.4 Is er spreekrecht of spreekplicht?

Artikel 458ter Sw. creëert spreekrecht, maar verplicht niet tot het delen van informatie. Wie deelneemt aan een casusoverleg beslist zelf of hij iets inbrengt. Hij beslist zelf welke informatie gedeeld kan worden om de finaliteit van het casusoverleg te dienen.

Enkel wanneer een geheimplichtige op geen enkele andere wijze hulp kan bieden dan door middel van een mededeling tijdens een casusoverleg, kan er sprake zijn van spreekplicht. Wanneer dan geen info gedeeld wordt, kan er sprake zijn van schuldig verzuim (art. 422bis Sw.).

3.5 Is het overleg geheim?

Alle aanwezigen, ook wie geen beroepsgeheim heeft, zijn verplicht tot geheimhouding van de tijdens het overleg gedeelde geheimen. Schending van geheim is strafbaar en vervolgbaar.

Wanneer een organisatie deelneemt via een vaste vertegenwoordiger, mag deze in principe de informatie niet terugkoppelen naar de betrokken hulpverlener in de eigen organisatie. Artikel 458ter Sw. lijkt wel toe te laten dat deelnemers afspraken maken over de bekendmaking van de informatie die op het casusoverleg wordt besproken en de terugkoppeling naar de betrokken hulpverleners, eigen organisatie en/of cliënt. Het is belangrijk dat er tussen alle deelnemers consensus bestaat over wat er mag gebeuren met welke informatie. Bij gebrek daaraan mag geen informatie buiten het overleg worden bekendgemaakt.

3.6 Wat is een ketenaanpak of casuscoördinatie?

De **ketenaanpak** is een gestructureerde samenwerking tussen verschillende actoren die hun taken op elkaar afstemmen rond een **gedeelde doelstelling**. Per casus wordt een **interventieplan** opgesteld, dat steunt op vier invalshoeken: strafrechtelijk, protectioneel, politioneel en hulpverlenend.

Volgens **omzendbrief COL 04/2018** van het College van Procureurs-generaal valt deze samenwerking onder artikel **458ter Sw**. Het is echter essentieel om de **verschillende fasen** binnen een ketenaanpak te onderscheiden:

- **Aanmeldingsfase**: de cliënt wordt geïnformeerd over het bestaan van de ketenaanpak en de werkwijze. Dit is een vertrouwelijke afstemming tussen hulpverlener en cliënt, waarbij het beroepsgeheim geldt. Het signaleren van een dossier voor een casusoverleg valt wél onder artikel 458ter Sw.
- **Dossiervorming en analyse**: Het dossier wordt in een multidisciplinair overleg besproken. De hulpverlener kan hierbij vertrouwelijke informatie delen onder artikel 458ter Sw. Wanneer er wordt gewerkt met een vaste afvaardiging die niet rechtstreeks betrokken is bij de hulpverlening, moet informatie opgevraagd worden bij een collega. Dit valt niet onder gedeeld beroepsgeheim, aangezien de finaliteit anders is, en ook niet onder artikel 458ter Sw. In dat geval is expliciete toestemming van de cliënt vereist, of een wettelijke uitzonderingsgrond zoals noodtoestand (artikel 458bis Sw.) of schuldig verzuim (artikel 422bis Sw.).
- Voor elk dossier wordt een **casusregisseur** aangeduid, die de taak heeft te **rapporteren aan de coördinatietafel.** Dit valt onder **artikel 458ter Sw.** Er kan dus vertrouwelijke informatie gedeeld worden zonder dat dit wordt beschouwd als een strafbare schending van het beroepsgeheim.
- **Uitvoerings- en monitoringsfase**: De casusregisseur rapporteert over de voortgang van de situatie. Overlegmomenten binnen deze fase vallen onder artikel 458ter Sw. Echter, als informatie wordt uitgewisseld buiten een gezamenlijk overleg of als er een gezamenlijk dossier wordt opgesteld en gedeeld tussen actoren, dan geldt dit niet als een overleg in de zin van artikel 458ter Sw. De rechtvaardigingsgrond van dit artikel is in die gevallen niet van toepassing.

Casus

De 'Veilige Huizen' kunnen een casusoverleg organiseren. Dit overleg heeft een wettelijke grondslag in het Decreet tot Oprichting en Regeling van de Veilige Huizen. In dit decreet zijn onder andere de finaliteit van het overleg, de toegelaten deelnemers en de modaliteiten van het overleg vastgelegd.

Colofon

Auteur: Eva Blomme en Jasper Janssens, stafmedewerkers VAD
Lay-out: VAD
Foto: Pexels
V.u.: H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
© 2025
VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be
Ondernemingsnummer: 0424.327.587 | RPR Brussel

VAD VLAAMS EXPERTISECENTRUM ALCOHOL EN ANDERE DRUGS

de druglijn

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven